

1992/98

אינטרודוקציה ופיתוח של מיני עצי פרי ואגוז סובטרופיים חדשניים לייצוא

אבינועם נרד, יוסי מזרחי -

אוניברסיטת בן גוריון בנגב - המכונים למחקר שימושי

במסגרת מאמץ הנמשך משנת 1985 להרחיב את מגוון עצי הפרי הגדלים בנגב, גדלים במטעי האינטרודוקציה שבערבה מיני עצי פרי שהובאו ממקומות חמים ברחבי העולם. חלק נכבד מהמינים הם קקטוסים עמודיים המיצרים פירות יפהפיים הידועים בארצות תפוצתם בשם פטיות. מדובר במינים: *Cereus peruvianus*, *Pachycereus pringlei*, *P. pecten aboriginum*, *Stenocereus gummosus*, *S. thurberi*, *S. griseus*. כל הקקטוסים הנ"ל הם צמחי CAM כלומר פותחים פיוניות בלילה ויעילות ניצול המים שלהם גבוהה בהרבה מצמחי חקלאות רגילים. נוסף לכך, מדובר במרולה - *Sclerocarya caffra*, עץ ממשפחת המנגו עם יבולים של 2 טון לעץ (נמדד בעצי בר). ספודילה - *Manilkara zapota*, עץ מאזורים טרופיים, עמיד למליחות, פרוי חום, ציפתו תרוגה מתוקה וטעימה, יכול להגיע לגודל של 250 גרם וחיי מדף של 14 יום ויותר. שיזף הודי - *Berberis*, קרוב של הדום - *Ziziphus mauritiana*, עץ עמיד מאד למלח ופורה מאד מגיל צעיר, הפרי בגודל שזיף וטעמו מזכיר תפוח עץ, אבל עם ניחוח מיוחד. ממי ספוטה - *Pouteria sapota*, הפרי הלאומי של קובה, חום מבחוץ, תרוג מבפנים, מתוק עם ניחוח מיוחד. כן ניטעו "תפוז הקופים" - *Strychnos cocculoides*, שסק בר - *Vangueria infausta* ואפרסמון בר - *Diospyros mespiliformis*. בקטורה - מבין המינים המוזכרים, הצטיין במיוחד *C. peruvianus*. הוכנו ממנו ייחורים שמקורם ב - 6 זריעים מצטיינים שנבחרו מבין כל מטעי האינטרודוקציה שלרשותנו.

ייחורים אלה נטעו באביב בהיקף של 2.5 דונם והתפתחות מצויינת. אנו מצפים בשנת 1995 לקבל פירות ראשונים. עצי המרולה כוללים עצי זכר ועצי נקבה. רוב העצים פרחו והרבה נקבות החלו להניב. כצפוי מזרעיהם של חומר בר, יש שונות גדולה, החל ממועדי ההבשלה שמתחילה ביולי ונגמרת בדצמבר (עת כתיבת הדו"ח). יש הבדל בגודל הפרי החל מ-16 ועד ל-75 גר' משקל טרי. יש הבדל באחוז המיץ, הקליפה ובית הגלעין. יש פירות חמוצים ויש מתוקים, עם כל דרגות הביניים. הפירות נושרים מהעץ עם בגרותם ומגיעים לשלב אכילה כעבור שבועיים ב-20 מ.צ. קירור האריך את חיי המדף ליותר מחודש, אולם קירור ל-4 מ.צ. גרם לנזקי צינה. העץ עם היבול הגבוה ביותר, הניב השנה 406 ק"ג פרי. תקופת השרת הפירות נמשכת כחודש ימים. ניטעו השנה מספר עצים מורכבים מרכב מיובא מבוטסואנה ומדרום אפריקה, מעצים שבוררו בבר והמצטיינים בטעם וגודל פרי ויש אפילו זנים עם לחי אדומה. נראה לנו כי כדאי לגשת ללא דיחוי לנטיעת מטע מסודר למבחן זנים, הן המיובאים והן של טיפוסים מצטיינים מבירור שלנו. שיזף הודי - עץ ירוק עד, קוצני, מצטיין זה מספר שנים ומניב יבולים של מעל 130 ק"ג לעץ. יש בידינו 4 זנים הודיים מיובאים ושתי סלקציות מקומיות, ויש לעניות דעתנו לגשת ללא דיחוי למבחן זנים מסודר. פרי השיזף נצרך הן כפרי טרי והן כפרי יבש שנותן מוצר טוב יותר מתמרים. הספודילה מתפתחת יוצא מן הכלל, פורחת, אבל אין חנטה - נושא זה דורש לימוד מיוחד. מבין הקקטוסים שכולם מתפתחים יפה, החלו השנה לפרוח הגריזאוס והגומוזוס. אנו מצפים שבשנה הבאה נקבל פרי. ממי ספוטה נראה שסובלת הן מהחורף והן מהמלח. בשסק בר החלה תמותה רבה שנגרמה על ידי צבירת מלח במשך השנים. אפרסמון בר מתפתח יפה מאד ועדיין לא פרח. "תפוז הקופים" חנט לראשונה ויש פירות מתפתחים שעדיין לא הבשילו (סוף דצמבר). בסוף הקיץ נראית הצהבת עלים חריפה שנעלמת עם הסתיו, בדומה לספוטה לבנה. בנאות הכיכר -

כל המינים סובלים מהמלח להוציא את המרולה שהניבה והשיזף ההודי שניטע
השנה לראשונה ע"י חקלאי בצורה חצי מסחרית. מומלץ לגשת ללא דיווי
לנטיעה מסודרת של מבחני זנים משני המינים הנ"ל.